

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора юридичних наук, професора Проценка Тараса Олександровича на дисертацію Литвин Наталії Анатоліївни «Адміністративно-правове забезпечення інформаційної діяльності органів Державної фіскальної служби України», подану на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07. - адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Актуальність теми дослідження. На сьогоднішній день інформаційно-аналітична діяльність є необхідною ознакою функціонування будь-якого державного органу, що сприяє економічному зростанню, забезпеченню обороноздатності країни, розвитку демократичних засад в управлінні державою. Державна фіскальна служба України (надалі – ДФС) є центральним органом виконавчої влади, який реалізує державну політику у податковій та митній сфері України, основними напрямками діяльності якої є адміністрування податків, зборів, митних платежів та ЄСВ, надання якісних послуг платникам та сприяння міжнародній торгівлі й підприємницькій діяльності. Ефективне виконання покладених на фіскальні органи завдань, враховуючи євроінтеграційні перетворення, які відбуваються в нашій країні, можливе через автоматизацію внутрішніх процедур діяльності ДФС, розбудову сучасної, стабільної та захищеної ІТ-інфраструктури, розвиток митної інформаційної інфраструктури.

Упровадження новітніх технологій, збільшення обсягу опрацьованої інформації, що вимагає залучення значних ресурсів, кадрове забезпечення органів ДФС України висококваліфікованими фахівцями, які повинні володіти методологічним і технологічним інструментарієм інформаційно-аналітичної роботи для практичного впровадження інформаційної політики в податкових та митних органах, правове забезпечення захисту інформації, що використовується у їх діяльності, недосконалість правової регламентації

взаємодії влади і ЗМІ, відсутність контролю за діяльністю ЗМІ під час формування й реалізації державної інформаційної політики у діяльності органів ДФС України впродовж останніх років залишаються головними проблемами у правовому забезпеченні інформаційної діяльності фіскальних органів. Усе це спричиняє потребу в удосконаленні адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України.

Вирішення зазначених проблем, з урахуванням світового досвіду, складає теоретичне підґрунтя формуванню належного адміністративно-правового забезпечення інформаційно-аналітичної діяльності ДФС України.

Особливої актуальності набуває обраний напрям наукового пошуку у зв'язку з наявністю системних прогалин у правовому забезпеченні у сфері організації і здійснення інформаційно-аналітичної діяльності ДФС України, що створює суттєві перешкоди для ефективного розвитку інформаційного суспільства та інформатизації органів державної влади. Незважаючи на те, що окремі аспекти зазначеної проблеми були і є предметом дослідження вітчизняних вчених, однак питання адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України до цього часу не розглядалось як цілісний об'єкт наукових досліджень.

Зважаючи на вищезазначене, тема дисертації Литвин Н.А., присвячена вирішенню наукової проблеми – визначення сутності, змісту та генези адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України та розробці науково обґрунтованих пропозицій щодо його вдосконалення, є актуальною, своєчасною і значимою для адміністративно-правової науки та науки інформаційного права.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Належна ступінь обґрунтованості і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечуються, по-перше, плідним використанням низки загальновизнаних і спеціальних методів пізнання; по-друге, рівнем узагальнення теоретичних висновків і поглядів, викладених у літературних джерелах, правових

концепціях; по-третє, ретельним вивченням джерел позитивного права; по-четверте, належною апробацією результатів дослідження і їх оприлюдненням, відповідно до встановлених вимог.

Використання та опрацювання належної методологічної та інформаційної бази під час роботи над дисертацією надало авторові можливість отримати нові науково-обгрунтовані результати, які мають як теоретичне, так і практичне значення для подальшого вдосконалення адміністративно-правового забезпечення інформаційно-аналітичної діяльності органів ДФС України. Висновки та пропозиції, які містяться в роботі, належним чином обгрунтовані.

Методологічною основою дисертаційної роботи є загальний, діалектичний метод пізнання і оснований на ньому загальнонаукові та приватно-наукові методи дослідження, такі, як: історичний, системно-структурний, формально-юридичний, порівняльно-правовий, статистичний та інші методи дослідження. Їх застосування сприяло забезпеченню всебічності, повноти й об'єктивності наукових пошуків, а також коректності, обгрунтованості й узгодженості сформульованих висновків та обумовлене системним підходом, що дає можливість досліджувати проблеми в єдності їх соціального змісту і юридичної форми.

Структура роботи сприяє досягненню поставленої мети та виконанню поставлених завдань. Дисертація складається з анотації, вступу, чотирьох розділів, п'ятнадцяти підрозділів, висновків після розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

Достовірність і обгрунтованість результатів дисертації підтверджується використанням результатів досліджень провідних науковців в галузі адміністративного, інформаційного та інших галузей права, що дало змогу автору всебічно розглянути адміністративно-правове забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України. Для виконання дисертації автором опрацьовано достатню кількість наукових та нормативних джерел (520 найменувань).

Винесені на захист положення характеризують роботу як комплексне монографічне дисертаційне дослідження, яке виконане дисертантом особисто.

Наукова новизна основних положень та висновків дисертації.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших системних дослідження такого рівня з теоретичних і практичних питань адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності органів Державної фіскальної служби України.

У результаті проведеного наукового дослідження особисто автором сформульовано низку обґрунтованих наукових положень і висновків. Зокрема, на доктринальному рівні, з урахуванням передових технологій та досвіду розвинених країн світу, запропоновано Концепцію правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України. Крім того, дисертант дає авторські визначення понять «інформаційна політика органів ДФС України», «інформаційна діяльність органів ДФС України», «інформаційні послуги, що надаються органами ДФС України».

Заслуговує на увагу авторський підхід до класифікації інформаційних правовідносин у діяльності органів ДФС України за такими критеріями: галузевою сферою; сферою поширення; інформаційними процесами; змістом інформації; способом доступу; тривалістю у часі; функціональним призначенням.

Цікавою є позиція автора щодо удосконалення наукових підходів до характеристики правового режиму інформації органів ДФС України як урегульованого нормами адміністративного, інформаційного, податкового та митного права порядку створення, зберігання, використання, поширення, контролю та захисту податкової та митної інформації, що створює очікуваний правопорядок у фіскальній сфері з метою забезпечення балансу публічного та приватного інтересів суб'єктів податкових і митних правовідносин.

Позитивним у роботі є визначення критеріїв класифікації інформаційних правовідносин у діяльності органів ДФС України, а саме: галузевою сферою;

сферою поширення; інформаційними процесами; змістом інформації; способом доступу; тривалістю у часі; функціональним призначенням.

Дисертанткою ґрунтовно досліджено генезу формування ключових положень доктрини інформаційного права та адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України та виділено чотири основні етапи її становлення. Для вирішення цього завдання у роботі було висвітлено погляди вчених щодо побудови інформаційного суспільства в Україні, забезпечення конституційних прав громадян в інформаційній сфері, зокрема звернуто увагу на праці Арістової І.В., Баранова О.А, Белякова К.І., Брижка В.М., Калюжного Р.А., Марущака А.І., Олійника О.В., Цимбалюка В.С., Новицького А.М., Швеця М.Я. та інші. Поряд із позитивними здобутками формування інформаційного суспільства в Україні розкрито проблеми у предметній спрямованості наукових досліджень з тематичного напрямку (праці Бабалика Є.П., Касянюк Т.С., Косиці О.О., Рекуненко Т.О., Мороза Д.О., Субіної Т.В., Семир'янова Д.Я., Стаценко-Сургучової І.С., Шапки А.В. тощо), що залишаються невирішеними дотепер. Для їх розв'язання запропоновано заходи науково-правового та організаційно-правового спрямування.

Заслуговує на увагу аналіз функцій правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України, зокрема: системоутворюючих функцій (єдність правових актів, яка досягається завдяки структурній впорядкованості їх елементів); інформаційних (своєчасне доведення до зацікавлених суб'єктів змісту правових актів); ідеологічно-виховних (вплив на суб'єктів суспільних відносин з метою роз'яснення, розуміння та використання правових норм); правонаділяючих (полягає в тому, що завдяки прийнятому нормативно-правовому акту встановлюється склад конкретних інформаційних правовідносин, досягається точність у визначенні прав та обов'язків суб'єктів цих правовідносин); забезпечувальних (система юридично значущих дій, спрямованих на запобігання правопорушенням у діяльності зазначених органів зі створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони, контролю та захисту інформації, яку використовують для реалізації

фіскальної політики, та застосування до осіб засобів державно-правового примусу в разі порушення ними норм та вимог інформаційної безпеки); регулятивних (встановлення позитивних правил поведінки, спрямованих на організацію суспільних відносин в інформаційній діяльності органів ДФС України); охоронних (сприяє охороні, захисту публічних та приватних інтересів та зміцненню законності й правопорядку в інформаційній діяльності органів ДФС України).

Позитивної оцінки заслуговують сформульовані автором зміни і доповнення до Податкового кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Практичне значення представленої дисертації. Аналіз змісту роботи свідчить про самостійну, завершену, аргументовану, комплексну роботу і дозволяє констатувати високий науково-теоретичний та прикладний рівень проведеного дослідження. Структура і зміст роботи свідчать про цілеспрямованість та комплексний характер дослідження. Це дало можливість автору дійти результатів і обґрунтувати низку нових положень, які мають важливе значення для адміністративно-правової науки та практики.

Значення одержаних результатів в теоретичній і практичній сферах в цілому обумовлюється тим, що сформульовані і обґрунтовані в дисертації висновки та пропозиції розширюють і поглиблюють існуючі уявлення про сутність адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України, а також правових засад збору, аналізу та використання інформації у податковій та митній сфері, відображають авторську позицію у розв'язанні конкретних правових проблем, пов'язаних із організацією і здійсненням ДФС України інформаційно-аналітичної діяльності.

Дисертація характеризується як науковою, так і практичною значущістю. Основні висновки та рекомендації, запропоновані у роботі можуть бути використані: для розв'язання та подальшого дослідження проблем адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України; для вдосконалення чинного та розроблення нового

законодавства, спрямованого на врегулювання суспільних відносин, які виникають з приводу інформаційної діяльності органів ДФС України; у практичній діяльності суб'єктів адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України; при розробці та викладанні навчальних дисциплін «Адміністративний процес», «Інформаційне право».

Повнота викладення матеріалів у публікаціях положень, висновків і рекомендацій сформульованих у дисертації. Основні положення дисертаційної роботи знайшли достатньо повне відображення в одноособовій монографії, трьох колективних монографіях, двох навчальних посібниках у співавторстві, 27 наукових статтях, опублікованих у фахових виданнях, з них 8 – у міжнародних фахових журналах та виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз, 2 наукові статті - в інших наукових виданнях, а також у 16 тезах доповідей і повідомлень, оприлюднених на наукових і науково-практичних конференціях, круглих столах, семінарах. Автореферат дисертації відповідає її змісту та повністю відображає основні положення і результати дослідження. Дисертацію та автореферат оформлено відповідно до встановлених МОН України вимог.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Визначаючи загалом високий теоретичний рівень роботи, її важливе практичне значення, варто відзначити, що це все не виключає можливості критичного підходу до окремих позицій здобувача та висловлення деяких міркувань та зауважень.

1. У першому розділі дисертації здобувачкою досліджено генезис правового регулювання державної інформаційної політики в діяльності органів ДФС України, та визначено основні нормативно-правові акти, які стали основою правового регулювання інформаційно-аналітичної діяльності податкових та митних органів України. На нашу думку, в даному випадку доцільно було б дослідити також і міжнародні нормативно-правові акти, які мали вплив на правове регулювання у цій сфері.

2. Розглядаючи принципи правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України (підрозділ 1.3 дисертації), автор, з

врахуванням спеціальних принципів інформаційного, податкового та митного права, а також принципів діяльності ДФС України, пропонує спеціальні принципи правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України. На нашу думку, до даних принципів доцільно також віднести принцип персональної відповідальності, тобто відповідальності в межах посадових обов'язків за недотримання регламентуючих документів у галузі інформаційної діяльності.

3. У підрозділі 2.1. автором виокремлено особливості інформаційних правовідносин в діяльності органів ДФС, однією з яких визначено забезпечення захисту прав платників податків і зборів на інформацію. Разом з тим, автор не відзначає специфічні права та обов'язки органів ДФС України в зазначених особливостях інформаційних правовідносин.

4. У дисертації автор досліджує правовий режим накопичення та використання інформації в діяльності органів ДФС України (підрозділ 2.3), для чого детально аналізує та визначає категорію «інформація». На нашу думку, дане поняття, як основоположне в інформаційній діяльності, доцільно було розглядати у підрозділі 1.1 «Категорії державної інформаційної політики в діяльності органів ДФС України».

5. Висвітлюючи в четвертому розділі дисертації основні проблеми адміністративно-правового забезпечення інформаційної політики в діяльності органів ДФС України, автор наголошує на проблемі, яка лежить у площині кадрового забезпечення органів ДФС України висококваліфікованими фахівцями, які повинні володіти методологічним і технологічним інструментарієм інформаційно-аналітичної роботи для практичного впровадження інформаційної політики в податкових та митних органах, та пропонує шляхи вирішення зазначеної проблеми. Проте, у розробленому авторкою проекті Концепції правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України питанню кадрового забезпечення не приділено достатньої уваги.

Утім, зазначені зауваження та побажання мають переважно дискусійний, суб'єктивний та рекомендаційний характер, тому суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку роботи. Дисертація є оригінальним дослідженням, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретні наукові задачі.

ВИСНОВОК

Дисертація Литвин Наталії Анатоліївни «Адміністративно-правове забезпечення інформаційної діяльності органів Державної фіскальної служби України», яка представлена на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук, за своєю актуальністю, новизною постановки та вирішенням досліджених проблем, теоретичним рівнем і практичною корисністю, достовірністю і обґрунтованістю одержаних результатів повністю відповідає вимогам п. 9, 10, 12, 14 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567; Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40, а її автор, Литвин Наталія Анатоліївна, заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

**Перший заступник директора
Державного науково-дослідного інституту
МВС України,
Заслужений працівник освіти України,
доктор юридичних наук, професор**

Т.О. Проценко

« 07 » лютого 2019 року